

Kütüphanelerin Geleceği: Yapay Zekâ ve Büyük Verinin Kütüphanelerde Kullanımı

The Future of Libraries: Utilizing Artificial Intelligence and Big Data in Libraries

Malik YILMAZ

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Yılmaz, M. (2025). Kütüphanelerin geleceği: Yapay zekâ ve büyük verinin kütüphanelerde kullanımı. *Bilgi Dünyası*, 26(1), 352-359. doi: 10.15612/BD.2025.823

Makale türü / Paper type: Kitap Tanıtımı / Book Review

DOI: 10.15612/BD.2025.823

Geliş Tarihi / Received: 15.04.2025

Kabul Tarihi / Accepted: 22.06.2025

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 30.06.2025

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Kütüphanelerin Geleceği: Yapay Zekâ ve Büyük Verinin Kütüphanelerde Kullanımı

Burak Savaş SARIÇOBAN
İstanbul: Hiperyayın, 2025, 144 s.
ISBN: 978-625-6078-77-2

Malik YILMAZ*

Öz

Yapay zekâ ve büyük veri analitiği, 21. yüzyılın bilgi odaklı dünyasında yalnızca teknoloji alanında değil aynı zamanda eğitim, sağlık, kamu yönetimi ve bilgi hizmetleri gibi birçok farklı alanda da dönüştürücü etkiler yaratmaktadır. Burak Savaş Sarıçoban tarafından kaleme alınan 'Kütüphanelerin Geleceği: Yapay Zekâ ve Büyük Verinin Kütüphanelerde Kullanımı' başlıklı kitap, bu teknolojik dönüşümün kütüphaneler bağlamındaki yansımalarını hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde ele alan bir çalışmadır. Yazarın yüksek lisans tezine dayanan bu eser, yapay zekâ ve büyük veri analitiğinin kütüphaneler üzerindeki etkilerini inceleyerek, dijitalleşme sürecinde yapay zekânın en etkili teknolojilerden biri olduğu savını temel almaktadır. Kitapta, kütüphanelerin bu dönüşüm sürecinde nasıl bir yol izleyebileceği literatür taraması, saha araştırması ve uluslararası örneklerle desteklenerek ayrıntılı bir biçimde tartışılmakta ve alana özgün bir katkı sunulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Yapay zekâ, büyük veri, bilgi hizmetleri, kütüphaneler, dijital dönüşüm, bilgi ve belge yönetimi.

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, malik.yilmaz@atauni.edu.tr

The Future of Libraries: Utilizing Artificial Intelligence and Big Data in Libraries

Burak Savaş SARIÇOBAN

İstanbul: Hiperyayın, 2025, 144 s.

ISBN: 978-625-6078-77-2

Malik YILMAZ*

Abstract

*Artificial intelligence and big data analytics are creating transformative impacts not only in the field of technology but also across various domains such as education, healthcare, public administration, and information services in the knowledge-driven world of the 21st century. The book titled *The Future of Libraries: The Use of Artificial Intelligence and Big Data in Libraries*, authored by Burak Savaş Sarıçoban, is a comprehensive study that examines the implications of this technological transformation within the context of libraries, addressing both theoretical and practical dimensions. Based on the author's master's thesis, the work explores the effects of artificial intelligence and big data analytics on libraries and posits that artificial intelligence is among the most influential technologies in the process of digital transformation. The book discusses in detail how libraries can navigate this transformation process, drawing on literature reviews, field research, and international case studies, thereby offering an original contribution to the field.*

Keywords: Artificial intelligence, big data, information services, libraries, digital transformation, information and records management.

* Assoc. Prof., Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Information and Records Management, malik.yilmaz@atauni.edu.tr

Giriş

‘Kütüphanelerin Geleceği: Yapay Zekâ ve Büyük Verinin Kütüphanelerde Kullanımı’ başlıklı kitap Burak Savaş Sarıçoban tarafından hazırlanmıştır. Yazar, Kırklareli Üniversitesi Bilgi Yönetimi Bölümü Ön Lisans, Anadolu Üniversitesi Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Lisans ve ardından Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans programını tamamlamıştır. Halihazırda Hiperlink markası Hiperkitap Veritabanında, Veritabanı Yöneticisi olarak görev yapmaktadır. Kitap, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin ve kütüphanecilerinin yapay zekâ ile büyük veri konularındaki bilgi düzeyini belirlemeyi, bu teknolojilerin kütüphane hizmetlerindeki kullanım alanlarını incelemeyi ve küresel dönüşüm bağlamında kütüphanelerin teknolojik uyum süreçlerini değerlendirmeyi amaçlayan sistematik bir kurguya sahiptir.

Yapay zekâ, günümüzün en dikkat çeken teknolojik uygulamalarından biri haline gelmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan yapay zekâ, günümüzde kütüphane hizmetleri de dâhil olmak üzere birçok alanda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Omame ve Alex-Nmecha (2020) yapay zekâyı kütüphanelerde bilgi hizmetlerinin dönüşümünde öne çıkan yenilikçi teknolojilerden biri olarak değerlendirmektedir. İnsan zekâsı gerektiren görevleri yerine getirebilecek şekilde programlanan bu sistemler, danışma hizmetleri, raf düzenleme, sanal gerçeklik tabanlı öğrenme gibi çeşitli alanlarda kullanılmakta ve kütüphane hizmetlerinin etkinliğini artırmaktadır. Yapay zekânın kütüphane hizmetlerine entegrasyonu, kütüphanecilerin rollerini ortadan kaldırmaktan ziyade, onların hizmet kapasitesini geliştirmeye yönelik bir araç olarak görülmekte, dijitalleşen bilgi toplumunda kütüphanelerin işlevselliğini ve toplumsal değerini güçlendirmektedir. Lund ve Wang (2023), ChatGPT ve benzeri yapay zekâ modellerinin akademik araştırmalar ile kütüphane hizmetlerine etkilerini inceledikleri çalışmalarında, bu teknolojilerin sunduğu fırsatlar kadar etik risklere de dikkat çekmektedir. Yazarlar, kütüphanelerin yapay zekâyı eleştirel bir yaklaşımla benimsemesi gerektiğini ve bu süreçte eğitim ile politika geliştirme çalışmalarının önemini vurgulamaktadır. Gajbhiye (2024), yapay zekânın kütüphane ve bilgi bilimi alanına entegrasyonunun fırsatlarını, zorluklarını ve etik boyutlarını sistematik bir literatür taramasıyla inceleyerek, yapay zekânın bilgi erişimi iyileştirme, kişiselleştirilmiş öneri sistemleri, sanal asistanlar ve dijital koruma gibi alanlarda sunduğu avantajların olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte algoritmik önyargı, veri gizliliği, dijital uçurum ve iş gücü üzerindeki etkiler gibi risklere de dikkat çekmiştir.

Kitap altı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü olarak yapılandırılan 1. bölümde (s. 25–27), yapay zekânın yaşamın birçok alanında hızla yaygınlaştığına, kütüphane hizmetlerinde nasıl kullanılabileceğine ve bu alandaki farkındalık eksikliklerine rağmen yapay zekânın, kütüphane ve bilgi bilimi alanının geleceği açısından son derece

önemli bir araç olduğuna değinilmiştir. Ayrıca, bu teknolojinin sunduğu potansiyelden yararlanabilmek için gerekli adımların atılmasının önemi vurgulanmıştır.

‘Yapay Zekâ ve Büyük Veri Analitiği’ başlıklı 2. bölümde (s. 27-49), yapay zekâ kavramının tanımından başlanarak sonrasında tarihçesi, ilk düşünsel adımları, 1950-1956 yıllarındaki doğuşu, yapay zekaya yönelik ilk çalışmalar, 1980-1987 arasındaki hızlı yükselişi, 1987-1993 dönemindeki duraklaması, 1993-2011 yıllarında öne çıkan temsilcileri, 2000’li yıllardaki gelişmeler ve 2012’den günümüze uzanan yapay genel zekâ ile büyük veri analitiği çağı kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Dolayısıyla bu bölümde yapay zekânın tarihsel süreçte geçirdiği evreler, kavramsal sınırları ve sınıflandırılması ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Ayrıca yapay zekânın makine öğrenmesi, doğal dil işleme, görüntü işleme gibi teknik bileşenleri açıklanmıştır.

‘Yapay Zekânın ve Büyük Veri Analitiğinin Kütüphanelerde Kullanımı’ başlıklı 3. bölümde (s. 51-71) kütüphane ve bilgi merkezlerinde teknolojinin dönüştürücü gücü irdelenmiştir. Bu bağlamda danışma hizmetlerinden kataloglamaya, sınıflandırmadan dizin oluşturmaya kadar pek çok alanda uzman sistem uygulamaları incelenmiştir. Bununla birlikte sağlama süreçlerinde yapay zekâ destekli çözümler, doğal dil işleme (NLP) ile bilgi erişimin geliştirilmesi ve kütüphane faaliyetlerinde robotik uygulamaların yer de kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

‘Kütüphane ve Bilgi Merkezlerinde Yapay Zekânın Kullanımına İlişkin Avantajlar, Dezavantajlar ve Dünyada İncelemeler ile Örnekler’ başlıklı 4. bölümde (s. 77-88), yapay zekâ ve büyük veri teknolojilerinin kütüphane hizmetlerine entegrasyonu, uygulama örnekleri, avantajları, dezavantajları ve dünya genelinden örneklerle desteklenen değerlendirmeler sunulmuştur. Özellikle kataloglama, sınıflama, danışma hizmetleri, dizinleme ve kullanıcı hizmetlerinde uzman sistem uygulamalarının incelenmesi, kitabın ortaya koyduğu özgün katkılarındandır.

‘Araştırmanın Metodolojisi’ başlıklı 5. bölüm (s. 91-95), kitabın araştırma temelli kısmını oluşturmaktadır. Türkiye’deki üniversite kütüphaneleri özelinde yürütülen bir alan araştırmasına dayanan bu bölümde, kütüphane çalışanlarının yapay zekâ ve büyük veri farkındalık düzeyleri, eğitim durumları, algıları ve teknolojiye yönelik tutumları istatistiksel analizlerle ortaya konulmuştur. Bu bölüm, kitabın yalnızca kuramsal değil, uygulama temelli bir çalışma olduğunu da göstermektedir.

‘Sonuç, Öneriler ve Tartışma’ başlıklı 6. bölüm (s. 123-133), araştırmanın sonuçlarını, önerileri ve geleceğe yönelik tartışmaları içermektedir. Bu bölümde özellikle eğitim ihtiyacı, altyapı eksiklikleri, etik sorunlar ve kullanıcı deneyimine etkiler gibi konular çerçevesinde çok yönlü değerlendirmelere ve önerilere yer verilmiştir. Araştırmanın sonuçları, kütüphanelerde yapay zekâ kullanımının önemli fırsatlar ve bazı temel zorluklar barındırdığını ortaya koymaktadır. Yapay zekânın, kütüphane işlemlerini

otomatikleştirerek verimliliği artırma ve kullanıcı deneyimini kişiselleştirme potansiyeline sahip olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ancak bu potansiyelin hayata geçirilmesinde veri gizliliği, etik sorunlar, altyapı eksiklikleri ve personelin teknik yetersizlikleri gibi çeşitli engellerle karşılaşıldığı ifade edilmektedir. Çalışmada, kütüphane personelinin yapay zekâ ve büyük veri analitiği konularındaki bilgi düzeyinin düşük olduğu ve bu alanda kapsamlı eğitim programlarına ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur. Yapay zekânın özellikle öneri sistemleri, kataloglama, belge özetleme, içerik analizi ve kaynak yerleşimi gibi alanlarda önemli katkılar sunabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte, kişisel verilerin korunmasının, algoritmik önyargıların ve karar alma süreçlerindeki şeffaflık eksikliklerinin, etik açıdan ele alınması gereken hususlar arasında yer aldığı dile getirilmiştir. Çalışmada, yapay zekâ ve büyük veri analitiğinin kütüphanelerde etkin bir şekilde kullanılabilmesi için çeşitli öneriler sunulmuştur. Başarılı bir yapay zekâ entegrasyonu için teknik altyapının güçlendirilmesi ve personelin sürekli eğitimi ile gelecekte yapılacak araştırmaların, uygulamadaki sorunlara çözüm üretmeye, kullanıcı memnuniyeti üzerindeki etkilerini değerlendirmeye ve uluslararası iyi uygulama örneklerinin incelenmesine odaklanılması gerektiği önerilmektedir. Bu bağlamda öncelikle, kütüphane personelinin bu teknolojilere ilişkin bilgi ve becerilerinin artırılması amacıyla kapsamlı eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, yapay zekâ uygulamalarının sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan donanım, yazılım ve veri altyapısının güçlendirilmesi önerilmektedir. Veri güvenliği, şeffaflık ve algoritmik önyargı gibi etik konulara yönelik açık politika ve denetim mekanizmalarının oluşturulmasının da önemli bir gereklilik olduğuna değinilmiştir. Bununla birlikte uluslararası düzeyde başarılı yapay zekâ uygulamaları incelenerek, Türkiye'deki kütüphane sistemine uyarlanması ve kurumsal stratejik planlamalarda yapay zekâ teknolojilerine yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Kitapta yapay zekânın kütüphane hizmetlerine sunduğu avantajlardan bahsedilse de Li ve Wang'a (2021, s. 328) göre yapay zekâ teknolojisi, kütüphanelerde akıllı hizmet düzeyini artırarak kullanıcılara daha doğru ve kişiselleştirilmiş hizmetler sunma potansiyeline sahiptir. Ancak bu teknolojinin kütüphanelerde uygulanması; teknolojik yetersizlikler, geleneksel yönetim anlayışı ve bilgi koruma eksikliği gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Gelecekte bu uygulamaların başarılı olabilmesi için, teknolojik gelişmeler ile insani değerler arasında dengeli bir etkileşimin kurulması, yönetim anlayışlarının yenilenmesi ve kütüphanelerin kültürel işlevinin doğru kavranması gerekmektedir.

Gelecekte yapay zekânın kütüphane hizmetlerine giderek artan biçimde entegre edilmesi hizmet kalitesini artırma, kullanıcı deneyimini kişiselleştirme ve bilgiye erişimi hızlandırma potansiyeli taşımaktadır. Ancak bu dönüşümün sürdürülebilirliği, etik ilkeler, dijital eşitsizlikler ve personel yeterliliği gibi konuların dikkatle ele alınmasına bağlıdır. Kitap, Türkçe literatürde kütüphane hizmetleri bağlamında yapay zekânın bütüncül biçimde ele alındığı nadir çalışmalardandır. Özellikle yapay zekânın kütüphanelerde hem teknik hizmetler hem de kullanıcı hizmetleri bağlamında nasıl konumlandığını

göstermesi bakımından önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Kitapta, yapay zekânın kütüphane hizmetlerinde kullanımına ilişkin geniş bir perspektif sunulmaktadır. Ayrıca danışma hizmetlerinden kataloglamaya, dizin oluşturmada robotik uygulamalara kadar birçok konu ele alınmaktadır. Kitap, yapay zekâ teknolojilerinin kütüphane uygulamalarında sağladığı operasyonel verimlilik, kullanıcı deneyimi iyileştirmeleri ve geniş erişim avantajlarını detaylandırırken, aynı zamanda finansal belirsizlikler, eğitim ve beceri eksiklikleri ile iş akış süreçlerindeki direnç gibi karşılaşılabilecek zorlukları da tartışmaktadır. Kitap, disiplinler arası bir yaklaşımla kütüphanecilik, bilişim sistemleri, eğitim teknolojileri ve veri bilimi alanlarına hitap etmektedir.

Kitapta ayrıca yapay zekâyâ ilişkin etik, hukuki ve mesleki tartışmalara da yer verilmesi, çalışmanın entelektüel derinliğini artırmaktadır. Sarıçoban'ın çalışması konuyu, literatüre dayalı biçimde kuramsal bir çerçevede incelerken, aynı zamanda pratik uygulamalar bağlamında da ele almaktadır. Kitapta uygulamaya dayalı araştırma verileriyle desteklenen bulgular sunulmaktadır. Bu durum uygulayıcılara yönelik pratik öneriler getirmektedir. Türk kütüphaneleriyle uluslararası örnekler karşılaştırmalı olarak incelenerek, sistematik bir yapı içinde dünyadaki yapay zekâ uygulamalarına yer verilerek konunun küresel boyutunun vurgulanması alana önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin bu konudaki mevcut bilgi seviyesini değerlendiren uygulamaya dayalı araştırma da çalışmayı farklı kılan özellikler arasında yer almaktadır.

Kitap hem bilgi ve belge yönetimi ve dijital dönüşüm alanlarında çalışan akademisyenler hem de uygulayıcılar için değerli bir başvuru kaynağı olarak değerlendirilebilir. Kitap, kütüphane ve bilgi merkezlerinin dijital dönüşüm sürecinde karşılaştıkları zorlukları, sahip oldukları fırsatları ve geleceğe yönelik perspektifleri bilimsel bir zeminde ortaya koymaktadır. Yapay zekâ ve büyük veri analitiğinin kütüphanelerde nasıl bir dönüşüm yarattığını anlamak isteyen herkes için kapsamlı bir rehber niteliğindedir. Akademik literatüre önemli katkılar sunan kitap, dijitalleşme sürecine ilgi duyan herkes için okunması gereken bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Bilgi toplumunda kütüphanelerin değişen ve dönüşen işlevlerini kavramak isteyen araştırmacı, akademisyen ve uygulayıcılar için hem aydınlatıcı hem de ilham verici bir içeriğe sahiptir. Bu bağlamda, disiplinler arası yaklaşımla kütüphane hizmetlerinin evrimine ışık tutan nitelikli bir çalışma olarak ele alınabilir. Geleceğin kütüphanelerinin sadece bilgi saklama alanları değil, akıllı, etkileşimli ve öngörücü kurumlar olacağı kitapta ortaya konulmuştur. Sarıçoban, yalnızca alanın durumunu belgelemekle kalmamakta, aynı zamanda gelecekteki araştırma ve geliştirme için bir yol haritası da sunmaktadır. Bu özellik, kitabı ulusal ve uluslararası düzeyde kütüphanelerin geleceğinin yapay zekâ bağlamında tartışılmasına önemli katkı sunan bir çalışma haline getirmektedir.

Kaynakça

- Gajbhiye, C. K. (2024). Impact of artificial intelligence (AI) in library services. *International Journal for Multidisciplinary Research*, 6(3), 1-13. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2024.v06i03.22452>
- Li, J., ve Wang, H. (2021). Application of artificial intelligence in libraries. *2021 3rd International Conference on Artificial Intelligence and Advanced Manufacture (AIAM)* (ss. 324-328). IEEE. <https://doi.org/10.1109/AIAM54119.2021.00072>
- Lund, B.D. ve Wang, T. (2023), Chatting about ChatGPT: How may AI and GPT impact academia and libraries?, *Library Hi Tech News*, 40(3), ss. 26-29. <https://doi.org/10.1108/LHTN-01-2023-0009>
- Oname, I. M., ve Alex-Nmecha, J. C. (2020). Artificial intelligence in libraries. I. Management Association (Ed.), *Information technology applications for enterprise productivity* (ss. 120–143). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-1116-9.ch008>
- Sarıçoban, B. S. (2025). Kütüphanelerin geleceği: Yapay zekâ ve büyük verinin kütüphanelerde kullanımı. İstanbul: Hiperyayın.